

poldne naprej v Tolmin (Tulminum), kamor so dospeli ob sončnem zahodu. Prehodili so 10 milj. Naslednji dan so ob sončnem vzhodu zapustili Tolmin in odšli v pusto gorato pokrajino. Po 10 miljah hoda so prispeli v Grahovo (Brachii). Stopili so v črno zakajeno hišo, kjer so jim postregli s svežimi orehi, kozjim sirom in rženim kruhom, kuhanimi jajci, nasoljenimi postrvmi in nazadnje s pečenimi kurami. Po jedi so nadaljevali naporno pot in po 10 miljah hoda prišli v Cerkno (Cirka), ležeče na planoti in obdano s potokom, ki nikoli ne usahne. Vas je štela 42 hiš. Dne 30. avgusta so odpotovali iz Cerkna in se povzpeli na goro Oslico, potem pa zopet v dolino. Gora je z obeh strani zelo strma in se zato imenuje Oslova gora. Na njenem grebenu je tekla meja med benečanskim ozemljem in loškim gospostvom. Okoli poldne so prišli v Poljane, ki so od Cerkna 12 milj oddaljene. Tu je bila župna cerkev sv. Martina, ki je imela 14 podružnic in je spadala pod oglejsko patriarhijo. Kraj je bila majhna vas, ležeča na ravnini, krasila pa jo je lepa reka, imenovana Sora, ki je bila bogata rib. Po končanih službenih poslih so nadaljevali pot po ravni cesti vzdolž reke in prišli v mesto Loko, kjer jih je sprejel krajevni župnik Pankrac Ecker. Peljal jih je v svojo hišo, kjer jih je pogostil z zelo pestrim obedom. Imel je župno cerkev sv. Jurija, ki je ležala izven mesta in imela 20 podružnic. Kadar se je izpraznilo župnijsko mesto, je imel pravico imenovati novega župnika freisinški škof, svetni gospodar mesta Loke, potrdil pa ga je oglejski patriarh.

Mesto Loka leži sicer v ravnini, a pod malo vzpetino. Nad seboj ima dva gradova, vsak je zase zidan in dobro zavarovan, vendar lepši je spodnji, v katerem stoluje pl. Jakob Lamberger, glavar Loke in gradu. V mali oddaljenosti se nahaja še tretji grad. V mestu je 250 zidanih s skodlami kritih hiš. V notranjosti mesta je podružna cerkev sv. Jakoba, zgrajena v odlični umetnosti. Na eni strani mesta teče proti severu reka Sorica (mala Sora), tako imenovana, ker nima toliko vode kot Sora. Ima dobre ribe, med katerimi so postrvi najboljše. Poleg vrat je nad reko kamnit most; ob njem stoji mestni zid presegajoča župnikova hiša, ki jo je sam na lastne stroške novo in zelo visoko zgradil. Iz nje se lepo vidi reka in most ter smejoča se planota njiv. Zunaj mesta je župna cerkev, ki presega po sijaju vse druge cerkve na Kranjskem. Nekdaj je imela nad 1500 dukatov dohodkov, sedaj pa je zelo nazadovala. Vendar ima še pravico predlagati duhovnike v Poljanah, Seleich, Zireh in Velesovem, ki jih naknadno potrdi oglejski patriarh.

Naslednjega dne po kosilu so se napotili po ravni cesti proti Kranju, ki je oddaljen 5 milj. Na polovici pota so prišli v dolgo vas Bitnje (Faitin), imenovano po cerkvi sv. Vida. V tej vasi so imeli veliko platna, ker tukaj, kakor so pripovedovali, pozimi moški in ženske predejo in tkejo.

Cez reko Savo pri Kranju so prišli s čolnom, ker je most odnesla voda. (Sledi opis Kranja in nadaljnega potovanja proti Koroški.)

Doroteja Gorišek

PRED STO LETI V LUBNIŠKEM KEVDERCU

V Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani je shranjena drobna knjižica (signatura R 72978), ki je dvakrat zanimiva. V platnice, ki imajo na hrbtu vtisnjen napis *Koledar 1864-6* (pomota! — prav: 1854-6) so uvezani namreč trije drobni koledarčki. Prvi ima naslov: *Koledarček slovenski za napadno leto 1854. Na spitlo dal Dr. Janez Bleimeis. V Ljubljani. Natisnil Jožef Blaznik.*; pri drugem je drugačna samo letnica (1855), tretji pa je namenjen za prestopno leto 1856. Ne vemo sicer, kdo je bil prvotni lastnik zadnjih dveh, v tistem iz leta 1854 pa je z drobno pisavo zapisano: *Ex libris Joan. Tušek, VII. gymn. cl.* Ista roka je na prazne liste koledarčka zapisovala na-

slove prebranih knjig in beležke o nekaterih svojih izletih, med njimi tudi o obisku v lubniškem Kevdercu.

Kdo je bil omenjeni Tušek in kakšen je opis podzemse jame?

Ivan Tušek (1855-1877) je bil doma v Seleich. Kot gimnazijski dijak v Ljubljani je bil član znamenitega dijaškega literarnega krožka, ki je izdal rokopiisni list Vaje, po dovršenem visokošolskem študiju pa profesor prirodoslovja in matematike v Zagrebu in v Ljubljani. Za botaniko se je poglobljeno zanimal že v srednji šoli in kmalu pričel objavljati v Novicah, Slovenskem Glasniku in Slovenskih večernicah krajše spise naravoslovne vsebine. Pozneje se je kot pro-

fesor posvetil prirejanju prvih slovenskih prirodopisnih učnih knjig in strokovne terminologije ter s tem položil temelj slovenski naravoslovni in zlasti botanični vedi. Poleg tega pa je zbiral narodne pripovedke in popisal posamezna svoja potovanja in izlete. Enega izmed njih — v lubniški Kevderci, ki je za njegove rojake še posebej zanimiv, objavljam tu točno po avtorjevem zapisu v omenjenem koledarčku. Zgodilo se je 18. aprila 1854, v torek po Veliki noči, ko je bil Ivan Tušek sedmošolec.

V torik (18.) sim zdodej od doma odrinil in v Loki sim voditelja najel, ki me je peljal v brezen (Grotte) za Lubnik. Šla sva iz Loke ob pol enajsteh zjutrej skoz Sotesko do bervo, ki k sv. Tomažu pelje. Potlej čez bervo proti Lubnikarju in čez hrib po težavni, stermi stezi. (Ako ta ime zasluži, ki se očasih v derčo spremeni, očasih se pa le po koreninah in po listji težavno proti verhu lesti more.) Čez sedlo nad Lubnikarjem pridši, greva na ravnost po stezi, da verh Breznice prideva. Tukaj je voditelj pot zgrešil in je bil persiljen po kmeta (z imenom Polanec) v Breznico iti. (ki je že večkrat v jami bil), de naj je na pravo pot pripeljal.

Ko do jame pridemo, se vsedemo, da bi se malo oddahnili. Jest sim klobuk iz glave dal in ruto okoli glave zavezal, sukne narobej oblekel in luč prižgal in tako pripravljen sim rekel unima, da naj zdaj v jamo gremo. Moj voditelj pa se na tla vleže in reče: Le pojdi vidva sama v jamo, saj sim jest že vse ogledal predlanskim, in vaj bom tukej počakal. Midva vzameva vsak eno svečo (in tretja sim še pri sebi imel) in zapustivši uniga babjiga Ločana zunaj zlezava skoz osko luknjo v brezen (kakor tukej jame. Grotte imenujejo). Kmalo se sva lahko po koncu deržala, in ko se ogledam, vidim, da sva v velikim prostoru, da nisim pri slabim razsvitljenji stropa razločiti mogel. Tukaj sim dva proa polžka, prebivavca jam, (Carychium spelaeum) najdel. Nato prideva do kraja, ki se more po postabljenimu drevesu kaki poldrugi seženj v tla leziti. Precej potlej prideva do vode, ki se more prebresti. Ko sim vodo prebredil, in vodo iz čebļev izlil, vidim pred sabo velik prostor, ki se je pred mano odperl. Sklenila sva bla, narprej do konca jame priti, potlej bi še le jaz polžke in druge živalce iskal, ki tukej prebivajo; in čudivši se velikim prostoru in lepemu kapljenicu (Tropfstein), ki se sem ter tje najde, sva vesela dalje čez velike skale skakala, ki so se od stropa odtergale, in zdaj na tleh

nakupičene leže. Sem ter tje sva tudi smerčje na tleh ležati vidila, ki so ga prejšimi obiskovalci po tleh metali, da so pravo pot najdili. Posmehovaje se temu sva si rekla, midva bova pa brez smerčja lahko pravo pot na beli dan najdla, pa pripetljaj je hotel, da temu ni bilo tako.

Ko se je moj tovarš ravno čudil, da ni srebro to, kar iz skale teče, ki mu je vender tako podobno. pridem do kamna, ker so bile nekatere imena prejšnjih obiskovalcov urisane. Med tem sim razločil ime Wolčič 1842, in imena dveh mlihob (1839), in druge imena, ki jih nisim mogel brati (1844). Tudi jaz sim se urisal. Kmalo po temu prideva do vode, ki se je meni znana sdela, uni je pa rekel, da je tukej konec jame in da se ne da dalje iti. Pregovoriti sim se dal, in šla sva nazaj. Na vse plati sva izpotja iskala, pa vsake jame, ki sva vanjo šla, je bilo kmalo konec, in na zadnje spet prideva do vode, kakor sva pervikart pri nji bla. Spet greva nazaj, pa vse jame so večidel v tla deržale, in midva sva pa od zgorej doli prišla, kakor se nama je sanjalo. Spet greva nazaj in prideva do — vode. Sam hudič naj tukaj okoli vodi, pravi kmet, in glejte vi, kaj nefopirjev okoli naj ferči, to je slabo znamenje. Jaz se mu posmehujem, in pravim, da le zato, ko je jama že dolgo na pol razsvitljena, in pristavim, da se meni zdi, da je to fista voda, ko sva jo pred prebredla, ko sva noter šla. Pa, pravi on, kako je mogoče, saj sva le na ravnost šla po jami in saj sim bil že večkrat tukej, pa se ve de, tako daleč ne, da bi bil do vode prišel, kakor midva. Spet jo vreževa nazaj, in izpotja iševa in iševa pa vse zastonj. Oba skupej sva še — pol sveče imela, izpotja pa le še ne najdla; gorko nama je že prihajalo, da je vse od naju teklo. Obupala sva bila, da bi spet sama na beli dan prišla, pa tolažil se je uni, da ga bodo zvečer, če ga ne bo, domači iskat prišli. Dosti je bilo te muke, ko sva spet kaki šesti bart do vode prišla, se spustim v vodo v upanju v drugo jamo priti, in tako po drugi poti morebiti na beli dan, ali pa na pravo pravo pot, kar se je meni dozdevala, prebredem med oskim skalam zaperto vodo, in — na pravi poti sim bil, kjer sva noter prišla. Poklical sim kmeta in vesela, da sva nevarnosti odšla, jo naglo iz jame potegnava. — Jama je pa taka, de je na uni strani vode velik prostor, na sredi pa velika skala, ki ga v dva dela deli. Vsaki del ima veliko postranskih jam, ki sva jih med potjo obiskala, in v naglici le misleča dalje priti, sva premalo ogledala vse

in nisva nazadne vedila, da sva ravno tam nazaj prišla, ko sva noter šla, ampak da sva pri drugi vodi, in tako, namesto izpotju se bližati, se sva le oddalila.

S sklepom, ne več brez magnetične igle v večji jamo se podati, sim na svetlo zlezal, ker pa voditelja ni bilo več, in to mu

je že preveč bilo čakati, in že je bilo pol štirih, ko sva v Breznico prišla in Polanec, ki me je spremljal, mi je dal mleka in kruha. Pokrepčan sim po drugi poti šel u Loko, namreč iz Breznice naravnost u Poljansko dolino doli, u ktere se blizo Loke pride.

Branko Berčič